ECLI:LV:AT:2019:0121.C29659114.1.S
Lieta Nr. C29659114, SKC-47/2019

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019.gada 21.janvārī

Senāts šādā sastāvā: senatori Inta Lauka, Valerijs Maksimovs, Zane Pētersone

izskatīja rakstveida procesā lietu sakarā ar /pers. D/ kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 8.marta spriedumu civillietā /pers. D/ prasībā pret dzīvokļu īpašnieku biedrību „Nams-254" par nepamatotas un prettiesiskas rīcības atzīšanu, parāda un morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] 2014.gada 18.augustā, ar grozījumiem 2016.gada 1.aprīli un 2016.gada 4.oktobrī, /pers. D/ cēlusi tiesā prasību pret dzīvokļu īpašnieku biedrību „Nams-254" par nepamatotas un prettiesiskas rīcības atzīšanu, parāda un morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

Prasība pamatota ar Satversmes 92.pantu, Civillikuma 1., 1635., 1656., 1657., 1773., 1779., 1784., 2352.[1] pantu, likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 8., 12.pantu un Fizisko personu datu aizsardzības likumu, lūdzot tiesu:

- atzīt par nepamatotu atbildētājas rīcību, iekļaujot rēķinos par ūdens pārrēķinu parādu un līgumsodu 435,33 EUR apmērā un pasta izdevumus 3,10 EUR apmērā;
- atzīt par prettiesisku atbildētājas rīcību, nosūtot prasītājai 2010.gada 3.septembra vēstuli un iekļaujot rēķinos ūdens zudumus par laiku no 2011.gada janvāra līdz 2014.gada decembrim;
- pieprasīt no atbildētājas mājas /adrese/, Rīgā, katra dzīvokļa pārbaudes aktus no 2011.gada janvāra līdz 2014.gada decembrim ar dzīvokļa īpašnieka un komisijas locekļu parakstiem;
- piedzīt no atbildētājas par labu prasītājai prettiesiski aprēķinātos ūdens zudumus 29,57 EUR apmērā, kas norādīti izsniegtajos rēķinos no 2011.gada janvāra līdz 2014.gada decembrim, atlīdzību 1000 EUR par prasītājai nodarītajām morālajām ciešanām, ar lietas vešanu saistītos izdevumu 30 EUR par tulka pakalpojumiem, visus tiesāšanās un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] /pers. D/ pieder dzīvoklis Nr. /numurs/ daudzdzīvokļu mājas korpusā Nr. /numurs/, /adrese/, ko apsaimnieko atbildētāja. Prasītāja nav parakstījusi apsaimniekošanas līgumu ar atbildētāju, jo uzskata atbildētājas dibināšanas dokumentus par viltotiem.

[1.2] Dzīvokļu īpašnieku biedrība „Nams-254" 2011.gada 14.februārī nosūtījusi prasītājai atgādinājumu Nr. 7 par ūdens skaitītāju pārbaudi, kurā norādīts, ka ūdens skaitītāju pārbaudes termiņš ir līdz 2011.gada 2.martam.

Prasītājas dzīvoklī 2011.gada 1.martā karstā un aukstā ūdens skaitītāji nomainīti, par ko noformēts akts, izsniegta kalibrēšanas laboratorijas izziņa karstā un aukstā ūdens patēriņa skaitītājiem. Līdz ar to prasītāja izpildīja Ministru kabineta noteikumu Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu" 15.2.apakšpunkta prasības par skaitītāja periodiskās verificēšanas nodrošināšanu.

[1.3] Dokumenti nekavējoties nosūtīti apsaimniekotājas pārstāvei /pers. E/, tomēr atbildētāja prasītājas dzīvoklim nepamatoti sāka aprēķināt ūdens patēriņu 10 m^3 mēnesī. 2010.gada 3.septembrī prasītāja saņēmusi vēstuli bez atbildīgo personu paraksta, kurā norādīta skaitītāju rādījumu iesniegšanas kārtība. Šāda atbildētājas rīcība prasītājas ieskatā ir nekorekta un prettiesiska, jo neviens no normatīvajiem aktiem nenosaka īpašu formu, kādā jāiesniedz skaitītāja rādījumi.

[1.4] Atbildētāja laika posmā no 2011.gada janvāra līdz 2014.gada decembrim prettiesiski iekļāvusi prasītājas rēķinos maksu par ūdens zudumu, parādu un līgumsodu, kā arī pasta izdevumus.

[1.5] Ar atbildētājas rīcību prasītājai nodarīts morālais kaitējums, ko prasītāja novērtējusi 1000 EUR apmērā, kas atlīdzināms.

[2] Ar Liepājas tiesas 2016.gada 7.decembra spriedumu prasība noraidīta pilnīgi. Par minēto spriedumu prasītāja iesniegusi apelācijas sūdzību.

[3] Arī ar Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 8.marta spriedumu prasība noraidīta pilnīgi. Par apelācijas instances tiesas spriedumu prasītāja iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[4] Ar Augstākās tiesas 2017.gada 29.jūnija lēmumu lietā ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar /pers. D/ kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība:

- atzīt par nepamatotu dzīvokļu īpašnieku biedrības „Nams-254" rīcību, iekļaujot rēķinos parādu un līgumsodu par ūdens pārrēķinu;
- atzīt par nepamatotu atbildētājas rīcību, iekļaujot rēķinā pasta izdevumus;
- atzīt par prettiesisku atbildētājas rīcību, nosūtot 2010.gada 3.septembrī vēstuli prasītājai;
- atzīt par prettiesisku atbildētājas rīcību, iekļaujot prasītājas rēķinos ūdens zudumus laikā no 2011.gada janvāra līdz 2014.gada decembrim.

[5] Kasācijas tiesvedību atteikts ierosināt pārējā daļā, tādējādi apelācijas instances tiesas spriedums stājies likumīgā spēkā daļā, ar kuru:

- noraidīta /pers. D/ prasība pieprasīt no dzīvokļu īpašnieku biedrības „Nams?254" pārbaudes aktus ar katra dzīvokļa īpašnieka parakstu un komisijas locekļu parakstiem par katru mēnesi laika posmā no 2011.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 31.decembrim;

- noraidīta /pers. D/ prasība piedzīt no atbildētājas prettiesiski aprēķinātos ūdens zudumus 29,57 EUR apmērā, kas aprēķināti izsniegtajos rēķinos no 2011.gada janvāra līdz 2014.gada 31.decembrim,

- noraidīta /pers. D/ prasība par morālā kaitējuma atlīdzības 1000 EUR piedziņu;

- no /pers. D/ dzīvokļu īpašnieku biedrības „Nams-254" labā piedzīti tiesāšanās izdevumi 347,84 EUR.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka spriedums daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, atceļams un tiesvedība lietā šajā daļā izbeidzama.

[6.1] Civiltiesības (civilās tiesības) ir materiālas tiesības, tās regulē indivīdam piemītošo subjektīvo tiesību rašanos, izmaiņas, pāreju citām personām un izbeigšanos. Savukārt visas procesuālās tiesības, tostarp arī civilprocesuālās, pieder pie publiskajām tiesībām (sal. *Balodis K. Ievads civiltiesībās, Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 23.–24.lpp.*).

Personas subjektīvo tiesību īstenošana notiek procesuālo tiesību normās noteiktajā kārtībā, kā tas vispārīgi norādīts Civilprocesa likuma 1.pantā. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 1.panta pirmo daļu katrai fiziskajai un juridiskajai personai ir tiesības uz savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzību tiesā.

Civilprocesa likums piešķir personai tiesības savas aizskartās tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses aizstāvēt likumā paredzētajā kārtībā. Vienlaikus likums uzliek par pienākumu ievērot tajā noteikto tiesību aizsardzības procesuālo kārtību. Tas apstāklis, ka tiesības ir aizsargājamas noteiktā procesuālajā kārtībā, liedz personai vērsties tiesā tādā veidā, kāds likumā nav paredzēts (sk. *Satversmes tiesas 2012.gada 1.novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 secinājumu daļas 9.punktu*).

[6.2] Iespējamā tiesību aizskāruma novēršana, ceļot prasību tiesā, ir pieļaujama, ja nepastāv kāds no Civilprocesa likuma 132.panta pirmajā daļā minētiem pamatiem, kas izslēdz tiesvedību. Viens no šādiem pamatiem ir Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 2.punktā minētais, proti, tiesnesis atsakās pieņemt prasību, ja prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesību.

[6.3] Šajā gadījumā /pers. D/ lūgusi tiesu atzīt par nepamatotu atbildētājas - dzīvokļu īpašnieku biedrības „Nams-254" - rīcību, iekļaujot dzīvokļa īpašniecei piestādītajos rēķinos ūdens zudumus par laiku no 2011.gada janvāra līdz 2014.gada decembrim, parādu, līgumsodu, pasta izdevumus, kā arī, nosūtot 2010.gada 3.septembrī vēstuli prasītājai.

Respektīvi, prasītāja lūgusi tiesu atzīt, ka atbildētājai kā daudzdzīvokļu nama apsaimniekotājai nebija tiesību sūtīt dzīvokļa īpašniecei vēstuli ierakstītā sūtījumā, kā arī piestādīt rēķinus, pieprasot no prasītājas saistību izpildi jeb samaksu par pakalpojumiem, kas saistās ar ūdens patēriņu un vēstuļu nosūtīšanu, savukārt dzīvokļa īpašniecei nav jāpilda saistības, par kurām rēķini izrakstīti.

Rēķinu izrakstīšana un vēstuļu nosūtīšana dzīvokļu īpašniekiem, ko veic apsaimniekotāja, pati par sevi nav apstrīdama rīcība. Arī pati prasītāja, apstrīdot minētās darbības, nav norādījusi šādu pretenziju materiāltiesisko pamatojumu, tajā pat laikā vērsusi uzmanību uz apstākļiem un argumentiem, kas, viņasprāt, liecina par /pers. D/ saistību maksāt pieprasītās summas neesamību.

Tādējādi prasītājas izvirzītie prasījumi faktiski ir vērsti uz dzīvokļa īpašnieces saistības nepildīšanas atzīšanu un atbilst negatīvai atzīšanas prasībai.

Šāda prasība vēsturiski sakņojas romiešu tiesību institūtā *provocatio ex lege diffamari,* vērsta uz juridisku attiecību neesamības atzīšanu pirms noticis tiesību pārkāpums, kurš dotu pamatu prasīt apmierinājumu (sk. *Lange V. Atzīšanas prasība un mūsu Senāta judikatūra. Rīga, 1937., 7.lpp.*).

[6.4] Civilprocesa likuma, kas bija spēkā Latvijā starpkaru laikposmā, 3.pants noteica: „[..] pie strīdiem par civiltiesībām pieder arī prasības par atzīšanu, vai tiesiska attiecība pastāv, vai nepastāv, kolīdz prasītājam tajā laikā ir likumīga interese apstiprināt šo attiecību tiesas ceļā [..]. Proti, personai, kura tiesības atbildētājs nostāda apdraudētā stāvoklī, bet vēl nav pārkāpis, bija pamats celt atzīšanas prasību, kurai pēc būtības ir prejudiciāls raksturs (sk. *Civilprocesa likums (1938.g. izd., 1939.g. iespied.) ar paskaidrojumiem. Sastādījuši F.Konradi, T.Zvejnieks u.c. Rīga, Valsts tipogrāfijas izdevums, 1939, 10.–12.lp.*).

Atšķirībā no minētā likuma, 1998.gada 14.oktobrī pieņemtajā Civilprocesa likumā (spēkā no 1999.gada 1.marta) līdzīgu normu, kas paredzētu personai iespēju tiesas ceļā prasīt tiesisko attiecību nepastāvēšanas atzīšanu (celt tiesā prejudiciālu atzīšanas prasību), likumdevējs izvēlējies neiekļaut.

Civilprocesa likumā nav paredzēta iespēja tiesas ceļā prasīt juridiskas attiecības pastāvēšanas vai nepastāvēšanas atzīšanu. Tātad atbilstoši Civilprocesa likumam personai nav tiesību vērsties tiesā prezumējama tiesību aizskāruma gadījumā nolūkā izvairīties no kādas darbības izpildes nākotnē (sk. *Augstākās tiesas 2018.gada 14.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-107/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0214.C28458012.1.S) 13.punktu, 2018.gada 26.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-36/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0426.C28418212.4.S) 8.1.punktu*).

[6.5] Pamatojoties uz mūsdienās spēkā esošo civilprocesuālo regulējumu, Augstākās tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka prasītājam nav prasījuma tiesību atzīšanas prasības celšanai, jo nav normu, kas paredzētu personai iespēju tiesas ceļā prasīt juridiskas attiecības pastāvēšanas vai nepastāvēšanas atzīšanu (*sk., piemēram, Augstākās tiesas 2014.gada 19.decembra lēmumu lietā Nr. SKC-3112/2014 (3-10/0028), 2015.gada 29.maija lēmumu lietā Nr. SKC-2288/2015 (3-10/0169/14), 2017.gada 28.februāra spriedumu lietā Nr. SKC-60/2017 (C36055613), 2017.gada 1.augusta rīcības sēdes lēmumu lietā Nr. SKC-1724/2017 (3-10/0142/29), 2017.gada 20.decembra spriedumu lietā Nr. SKC-268/2017 (C30738312)*).

[6.6] Ievērojot iepriekš norādīto, secināms, ka /pers. D/ nav prasības tiesību šāda rakstura prasības celšanai, tādēļ tiesai vajadzēja atteikties pieņemt prasības pieteikumu (Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 2.punkts).

Likumdevējs ietvēris likumā regulējumu gadījumiem, kad tiesā kļūdaini ierosināta lieta, lai gan prasītājam nav prasības tiesību, proti, tiesvedība šādā lietā jāizbeidz, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.panta 2.punktu, 440.pantu vai 474.panta 3.punktu.

Ne pirmās instances tiesa, ne apelācijas instances tiesa nav izbeigusi tiesvedību atbilstoši Civilprocesa likuma 223.panta 2.punktam vai 440.pantam.

Civilprocesa likuma 474.panta 3.punkts noteic, ka kasācijas instances tiesa var atcelt visu spriedumu vai tā daļu un izbeigt tiesvedību, ja otrās instances tiesa nav ievērojusi šā likuma 223.panta noteikumus.

Līdz ar to spriedums daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, atceļams un tiesvedība lietā šajā daļā izbeidzama, nevērtējot kasācijas sūdzībā attiecībā uz minētajiem prasījumiem izteiktos argumentus.

[6.7] Senāts papildus norāda, ka tiesvedības izbeigšana neliedz iespēju /pers. D/ izmantot viņas norādītos apsvērumus un argumentus, aizstāvoties pret apsaimniekotājas prasību, kas tiek celta pret viņu par parāda, kas pamatots ar prasības pieteikumā minētajiem rēķiniem, piedziņu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 3.punktu un 477.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 8.marta spriedumu daļā, ar kuru noraidīta /pers. D/ prasība: atzīt par nepamatotu atbildētājas rīcību, iekļaujot rēķinos parādu un līgumsodu par ūdens pārrēķinu; atzīt par nepamatotu atbildētājas rīcību, iekļaujot rēķinā pasta izdevumus; atzīt par prettiesisku atbildētājas rīcību, nosūtot 2010.gada 3.septembrī vēstuli prasītājai; atzīt par prettiesisku atbildētājas rīcību, iekļaujot prasītājas rēķinos ūdens zudumus laikā no 2011.gada janvāra līdz 2014.gada decembrim, un šajā daļā izbeigt tiesvedību lietā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore referente I.Lauka
Senators V.Maksimovs
Senatore Z.Pētersone